

УДК 111.11:111.32:27-587.6 (043.3)
DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.46.11>

ХАРИЗМА І КРАСА В БУТТІ ЛЮДИНИ: АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ

Вселена Крилова (Вселена Світла)

*Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
навчально-науковий інститут філософії та соціальної політики
кафедра богослов'я та релігієзнавства
вул. Пирогова, 9, 01601, м. Київ, Україна*

У даній статті пропонується системний аналіз феноменів харизми і краси людини та аспектів їх взаємодії в буденному, граничному і метаграничному екзистенціальних вимірах людського буття. Відзначається, що з одного боку, ці феномени об'єднують те, що вони є могутніми факторами впливу в сучасному світі. З іншого боку, вони можуть проявляти себе як окремо, так і у взаємодії, в залежності від виміру буття, у якому перебуває людина, наскільки вона розвиває свою особистість та якими є її життєві прагнення.

Феномен харизми у взаємодії із феноменом краси аналізуються в контексті вчення метаантропології Н. Хамітова, підходу соціальної метаантропології С. Крилової та авторського проекту метаантропології харизми. Засновуючись на ідеї про те, що у буденному бутті виникає краса цільності й екзистенціально-тілесна харизма, автором відзначається, що ці феномени неодмінно доповнюють один одного і реалізуються людиною у єдності. Цільність людини замінює справжню красу і виступає основою екзистенціально-тілесної харизми. У граничному бутті реалізуються краса-цілеспрямованість й екзистенціально-особистісна харизма. Відзначається, що харизма у цьому бутті не залежить від зовнішньої краси, вона пов'язана із внутрішньою. Доводиться положення про те, що краса-цілеспрямованість може існувати автономно від екзистенціально-особистісної харизми, а може стати її основою.

Робиться висновок, що саме у метаграничному бутті людини, у вимірі якого реалізуються краса-цілісність та екзистенціально-комунікативна харизма людини, виникає можливість плідної взаємодії цих феноменів. Як харизма, так і краса у цьому вимірі буття людини позбавляються безособовості, маніпулятивності й розкриваються у процесі гуманістичної діяльності та творчої комунікації з Іншими. Дійсність краси і харизми розкривається через їх цілісність як окремих феноменів, так і цілісність як єдність, у якій вони є взаємопов'язаними та рівноцінно доповнюють одна одну.

Ключові слова: екзистенціально-тілесна харизма, екзистенціально-особистісна харизма, екзистенціально-комунікативна харизма, краса світогляду, краса вчинків, краса стосунків, цільність, цілеспрямованість, цілісність, буденне буття людини, граничне буття людини, метаграничне буття людини, мета антропологія.

Дослідження феномену харизми у його взаємодії із феноменом краси є актуальним через надмірний запит на естетику людської зовнішності та культ успіху, продиктовані масовою культурою. Модератори соціальних мереж й куратори масової культури диктують певний образ сучасної людини та її життя, створюючи красиві картинки з «ідеальними» особистостями й співпрацюючи із харизматичними блогерами або «лідерами думки» задля піару їхнього бізнесу. Як харизма, так і краса виступають могутніми засобами впливу на шляху досягнення високого рівня життя й набуття людиною так званої «нової версії себе».

Відмовляючись від відповідальності за власний особистісний розвиток, людина часто стає споживачем готових цінностей, що диктує масова культура, нівелюючи будь-яку

можливість проявити свою унікальність. Нав'язані засобами ЗМІ ідеали зовнішності, догляд за тілом, відповідність модним тенденціям життя витісняють цінність внутрішньої краси й пробудження особистісної харизми людини.

З одного боку, людина все більше підмінює особистісну харизму красою зовнішності, маніпулюючи тілесною привабливістю. З іншого боку, наявною виступає гіпертрофія харизми, що перетворює її на технологію, позбавлену ширості, такою, що імітує як харизму, так і красу. Можна сказати, що під впливом масової культури сучасності відбувається «естетизація» харизми людини засобами соціальних та інших медіа. Така «естетизація» означає акцент на поверхневих проявах харизми і краси, що дозволяють людині досягти моментальних результатів, проте нівелюють її унікальні особистісні прояви. Поглиблення таких тенденцій зумовлює потребу системного аналізу феномену харизми у співставленні її з феноменом краси, а також осмислення аспектів їх взаємодії у бутті людини і в його екзистенціальних вимірах.

В даній статті використовується методологія метаантропології Назіпа Хамітова, в якій філософ аналізує буденний, граничний і метаграничний екзистенціальні виміри буття людини. Плідним став підхід соціальної метаантропології Світлани Крилової, згідно з яким краса людини виступає синтезом краси її світогляду, вчинків та відносин. Дослідниця аналізує феномен краси через категорії цільності, цілеспрямованості та цілісності.

Ще у античній міфології уособленням харизми вважалися «Харити» – давньогрецькі богині, які відрізнялися своєю виключною красою, грацією та чарівністю.

Харизму як вроджену лідерську якість та, водночас, життєве надбання, а з нею і феномен краси аналізують Сократ, Платон, Ксенофонт, Аристотель.

Системного осмислення феномен харизми отримав у дослідженнях М. Вебера, який аналізував форми державного панування. Осягнення харизми та її соціальних проявів зустрічається у роботах таких дослідників як Д. Еммет, Р. Зом, Е. Трельч.

Тлумачення феномену харизми у контексті аналізу аспектів політичного лідерства пропонують такі дослідники як Й. Бенсман, Ж. Блондель М. Гайвант, Р. Глассман, Д. Дандекар, Р. Лінг, А. Уілнер, К. Фрідріх, А. Швейцер.

Осягнення харизматичного керівництва й харизми як основи комунікативної впливовості лідера представлені у дослідженнях М. Б. Артура, Б. Басса, Дж. Бернса, Р. Канунго, Дж. Конгера, Р. Хауса, Б. Шаміра. Дослідження феноменів харизматичного впливу й харизматичної комунікації пропонують Е. Д. Дабрін, Р. Даліо, В. ван Едвардс, Н. Б. Енкельман, О. Ф. Кабейн, П. Кінг, Дж. Н. Ландрам, Ч. Хуперт. Практичні інструменти набуття «ефекту харизми» розробив Е. Лей.

Український філософ С. Пазиніч усвідомлює харизму особистості у контексті дослідження лідерства та героїзму в бутті людини. Професор Н. Хамітов аналізує харизму як якість Генія, Героя та Святого. Акторську харизму та аспекти її виховання досліджує Р. Біль. Академічну харизму, яка виражається через опублікований науковий текст з оригінальними ідеями автора аналізує В. Кларк.

Осмислення феномену краси зустрічаються у роботах таких дослідників як М. Фічіно, Д. Юм, О. Вейнінгер, Е. Фромм, О. Лоуен, М. Шелер, М. Фуко.

Ф. Ніцше усвідомлює людське існування через призму краси та потворності естетичного. Феномени краси та цілісності людини у контексті осмислення її екзистенціальної неповторності аналізуються у роботах таких дослідників як М. Гайдеггер, М. Мерло-Понті, Ж.-П. Сартр, К. Ясперс. Соціокультурні аспекти краси аналізували Г. Маркузе, М. Мерло-Понті, Е. Тоффлера. Краса у мистецтві досліджується у роботах Д. Даттона.

Сутність краси в контексті аналізу естетичності дизайну осмислюють С. Загмайстер та Д. Уолш.

Феномен краси у християнській традиції досліджує Д. Б. Хард. Красу як головну естетичну цінність українського національного світогляду осмислює О. Невмержицька. Аспекти людської тілесності аналізують українські дослідники А. Возний, О. Гомілко, І. Ігнатенко, В. Калуга, І. Кобзєва, В. Косяк, М. Плющева, С. Пролеєв, Л. Сидоренко, В. Слюсар, О. Шабаліна.

Почнемо наше дослідження із визначень феноменів харизми і краси людини.

С. Крилова відзначає, що краса людини – це «вища гармонія внутрішнього та зовнішнього, духовного та душевного начал у людині та світі людини» [7, с. 56].

Халіль Джебран дає своє визначення краси, натякаючи на її духовне начало. «Краса є Вічність, що дивиться у дзеркало. Але Вічність – це є ви, і дзеркало – це є ви» [11, с. 64], – розмірковує автор.

Харизма, на думку М. Вебера, це – якість людини, що характеризує її як обдаровану «виключними, нікому більше не доступними силами і здібностями», що робить цю людину «досконалістю, а отже вождем» [12, с. 279]. Неодмінним «харизматичним» елементом вождя, на думку дослідника, виступає «праця з вірою та особистою самовіддачею» [13, с. 8].

Н. Б. Енкельман під харизмою розуміє «мистецтво причаровувати оточуючих» [10, с. 7].

У цьому дослідженні харизма визначається як такий екзистенціальний шарм людини, що актуалізує Інших на позитивні життєві й особистісні трансформації.

Відштовхуючись від даних визначень, варто задати питання, чи завжди краса є передумовою харизми, а харизма – результатом краси? Вони є тісно пов'язаними. З одного боку, ці феномени об'єднують те, що вони є могутніми факторами соціального впливу. З іншого боку, вони можуть проявляти себе як окремо, так і у взаємодії, в залежності від виміру буття, у якому перебуває людина, наскільки вона розвиває свою особистість та якими є її життєві прагнення. У цьому контексті виникає потреба системного аналізу феноменів харизми і краси та аспектів їх взаємодії в буденному, граничному і метаграничному екзистенціальних вимірах людського буття.

На думку Н. Хамітова, буденний вимір буття реалізує волю людини до самозбереження і продовження роду й характеризується некритичним, несамостійним, нетворчим світоглядом [6, с. 30]. С. Крилова аналізує красу людини буденного буття за допомогою поняття «цільність», що характеризується душевністю та вітальністю. За переконанням авторки, цільна людина є «заспокоєною і завершеною» [3, с. 65], а її краса проявляється лише «на рівні антропо-біологічних та соціальних характеристик...» [3, с. 477].

Застосовуючи ідею цільності, цілеспрямованості і цілісності С. Крилової до предмету даного дослідження, можна сказати, що цільність людини буденного буття актуалізує її *екзистенціально-тілесну харизму*. Така харизма виражає надзвичайну фізичну привабливість людини, яскравий зовнішній образ, енергійність й доволі емоційний стиль поведінки. Можна сказати, що екзистенціально-тілесна харизма людини виражає її «тілесне (фізичне) Я, котре містить переживання власного тіла як прояву індивідуальності...» [5, с. 12].

У буденному бутті краса-цільність використовується людиною як магніт, а екзистенціально-тілесна харизма виступає засобом утримання поряд із собою Інших. Краса людини виражається у життєрадісності, доглянутості, здоровому, сильному, естетично привабливому тілі, а харизматичність – у емоційності й енергійності, що заряджають людей навколо. Таку людину можна описати за допомогою метафори «Людина-свято», яка прагне до отримання «яскравих...переживань на поверхні свого буття» [3, с. 230].

Нарощування тілесного магнетизму, підкреслення зовнішніх ознак власної статі та сексуальності, гламурність у вбранні та поведінці виступають ефективними інструментами вираження цільності та екзистенціально-тілесної харизми людини буденності. Яскравий естетичний образ виражає і підсилює таку харизму, притягуючи увагу представників протилежної статі.

На рівні світогляду культивування *краси як цільності* та акцент на зовнішності повідомляє про цінність парних, сімейних стосунків для людини із екзистенціально-тілесною харизмою, натякаючи на її душевність та спроможність піклуватися про близьких, доглядати їх. Проте, на думку С. Крилової, у стосунках людини буденного буття краса-цільність чоловіка та жінки має «біологічне коріння, яке розростається на ґрунті соціальних стереотипів» [3, с. 73].

Розвиваючи ідею авторки, варто відзначити, що екзистенціально-тілесна харизма людини використовується нею задля досягнення популярності у колі значимих людей, а також звань, що дає їй рід, колектив, друзі або ж – вона сама. Це звання «гарної матері», «гарного батька», «надійного співробітника», «модниці», «красуні», «силача», «стиляги», «найкращого друга» та ін. Досягнувши цього звання, людина може «вимкнути» харизму, ставши нецікавою самій собі, а отже й Іншим.

Як відзначає В. Слюсар, орієнтуючись на соціум, а не на власні устремління, людина втрачає можливість «вибору сфер та механізмів реалізації своєї життєвої програми через належність до певної соціальної групи, раси, національності чи статі» [5, с. 10]. Укорінюючись у так званих родових та соціальних програмах, краса-цільність людини розквітає у колі близьких або колег, залишаючись незмінною, а може і згаснути, як тільки людина досягне мети або виправдає очікування оточуючих.

С. Крилова відзначає, що «зупинка...розвитку є втратою краси» [3, с. 124]. Статичність, притаманна красі-цільності розчинює її у часі. Теж саме відбувається і з харизмою. Якщо екзистенціально-тілесний харизматик не розвиває свою особистість, його харизма може набути рис нав'язливості, набридливості, вередливості й вимогливості.

Виходячи з цього, можна сказати, що у буденному бутті краса цільності й екзистенціально-тілесна харизма неодмінно доповнюють одна одну і реалізуються людиною у своїй єдності. Цільність людини замінює справжню красу і виступає основою екзистенціально-тілесної харизми.

Розгортання харизми і краси відбувається у граничному вимірі буття людини, який характеризується волею до влади, самопізнання та творчості [7, с. 18]. Під впливом особистісного світогляду, що є самостійним, критичним і творчим [6, с. 196], виникає *екзистенціально-особистісна харизма людини*. Вона виражається у самодисципліні, інтелектуальності, активному підході людини до власного розвитку та життя. На рівні світогляду така харизма є результатом культивування успішності, особистісної виключності та надзвичайної впливовості. Екзистенціально-особистісний харизматик здатен створити власний неповторний образ і стиль й використовувати зовнішність та тілесність, маніпулюючи Іншими.

Варто відзначити, що екзистенціально-особистісна харизма не залежить від зовнішньої краси, вона пов'язана із внутрішньою. Наявними є випадки, коли зовнішньо неприваблива людина надзвичайно причаровує власними особистісними рисами та поведінкою. Внутрішня краса людини граничного буття виражається у *цілеспрямованості*, що є красою «динамізму та пасіонарності» [3, с. 124]. Згідно з ідеєю С. Крилової, краса цілеспрямованості «це, з одного боку... краса владної людини, суттєвими рисами якої є мужність і навіть зневага до небезпеки, влада над собою та обставинами життя, а з іншого, – це краса пристрасної активності творчої та пізнаючої людини» [3, с. 478].

Дійсно, саме наполегливість, неординарність і творчість відрізняють цілеспрямовану людину серед Інших. Тому краса-цілеспрямованість може існувати автономно від екзистенціально-особистісної харизми, а може стати її основою. У першому випадку мова йде про цілеспрямовану людину, яка більшою мірою належить самій собі у власній діяльності (наприклад – винахідник, творець, дослідник). У другому ж випадку, цілеспрямованість формує екзистенціально-особистісну харизму людини, як таку, що є результатом активної взаємодії із соціумом.

Екзистенціально-особистісний харизматик викликає надзвичайну повагу, часто навіть захват власною внутрішньою силою, він вражає високим рівнем інтелекту, творчою занепокоєністю, що дають йому можливість отримати значні результати у діяльності, досягнути успіху в житті. Проте через них він часто стає егоцентричним та егоїстичним у взаємодії з Іншими. Так, наприклад, А. Гітлер дозволяв звертатися до себе не інакше як «мій фюрер».

Цілеспрямованість людини із екзистенціально-особистісною харизмою може набувати владності, тому, як було зазначено вище, така харизма стає інструментом маніпуляції Іншими. Вона перетворюється на технологію, що дозволяє людині не лише впливати та переконувати, а й підкорювати Інших своїй волі. Технологізація екзистенціально-особистісної харизми призводить до втрати щирості, тому така харизма стає неживою, штучною, авторитарною, породжуючи таких самих маніпуляторів.

Осмыслиючи прояви цілеспрямованості людини у стосунках, С. Крилова відзначає, що з одного боку, вона «може переключувати красу своєю владною жорстокістю, з іншого боку, краса пізнаючої та творчої людини може бути відстороненою та бездушною, а отже – недостатньою та неповноцінною» [3, с. 75]. І справді, надмірне культивування власної особистості, егоцентричне звеличування себе, підкресленням власної винятковості, обраності, талановитості, робить людину закритою по відношенню до Інших, відчужуючи її від соціуму, а свідоме авторитарне домінування у відносинах рано чи пізно призводить до самотності.

Трансформація передбачуваності та маніпулятивності харизми і краси людини відбувається у метагранічному бутті, якому властива воля до любові, свободи й толерантності [7, с. 33]. Як відзначає Н. Хамітов, у цьому вимірі буття людина набуває філософського світогляду, що є цілісним, системним і творчим [6, с. 197].

Розвиваючи думку автора, можна сказати, що людина, цінностями якої є любов, свобода і толерантність, максимально реалізує потенціал своєї харизми і краси. Вона реалізує не лише власну особистість в улюбленій справі, а й людяність у відносинах із оточуючими. Особистість, яка змогла проявити справжню любов до себе та Іншого і поєднати її з любов'ю до власної реалізації, звільняється від пут самотності, адже через цю любов вона внутрішньо відкривається світові та Іншому. Комплексний прояв любові людини дозволяє їй розкрити *екзистенціально-комунікативну харизму*. Така харизма є екзистенціальним шармом людини, який засновується на гуманістичному світогляді й світовідношенні та творчому розвитку особистості, а з ним – людяності. Екзистенціально-комунікативна харизма виражається у щирості та самовідданості, в служінні власній місії не заради слави або втіхи, а заради загального блага людства. Така харизма є результатом переживання повноти життя особистості, яка робить кроки назустріч іншим особистостям, створюючи «красу вчинків», що виражається у свободі, поєднаній з любов'ю [3, с. 489].

За цих умов відтворюється справжня краса людини, яку С. Крилова визначає як *цілісність*, що «відображає єдність умиротворення та поривання, споглядання та активності, уявлення та волі» [3, с. 65]. Розвиваючи думку С. Крилової, варто відзначити, що

саме цілісність дозволяє людині розкрити красу в повній мірі, адже без неї неможливе її гармонійне особистісне становлення, творчість та комунікація із Іншими. Цілісність об'єднує духовне, душевне й тілесне начала, формуючи екзистенціально-комунікативну харизму людини. Цілісність харизматика є результатом незламної віри в себе, Інших та свою місію. Саме віра насичує харизму людини силою духу, надає енергійної переконливості й здатності змінювати світ на краще.

Досліджуючи цілісну людину, С. Крилова виділяє таку її рису як щирість. Саме ця риса «дарує людині гармонію зі світом інших людей, об'єднує з ним, долаючи екзистенціальне та соціальне відчуження» [3, с. 489]. Неможливо не погодитись із думкою авторки, адже сміливість бути щирою розкриває дійсну красу людини у її внутрішніх та зовнішніх проявах. Щирість надає красі й харизмі людяного «сяяння», проникливості та натхненності, що справляють незабутнє враження на оточуючих. Тому, за умови щирості, як краса-цілісність, так і екзистенціально-комунікативна харизма людини набувають свого актуального максимуму.

Можна зробити висновок, що саме у метаграничному бутті людини як харизма, так і краса позбавляються безособовості, маніпулятивності й розкриваються у процесі гуманістичної діяльності та творчої комунікації з Іншими. Дійсність краси і харизми розкривається через їх цілісність як окремих феноменів, так і цілісність як єдність, у якій вони є взаємопов'язаними та рівноцінно доповнюють одна одну. Це зумовлює можливість поглиблення подальших досліджень екзистенціальних проявів харизми і краси не лише у персональному бутті людини, а й у вимірі буття пари й соціальної групи.

Список використаної літератури

1. Гомілко О. Є. Метафізика тілесності. Дослідження, роздуми, екскурси. Київ : Наукова думка, 2001. 301 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/2009371/> (дата звернення 03.02.2023)
2. Крилова (Світла) В. О. Кіно і телебачення. Арт-терапія душі, зачарованої екраном. Вступ до екранної метаантропології. Київ : КНТ, 2020. 370 с.
3. Крилова С. А. Краса людини в життєвих практиках культури. Досвід соціальної та культурної метаантропології і андрогін-аналізу: монографія. Видання 2-е, перероблене і доповнене. Київ : КНТ, 2019. 563 с.
4. Невмержицька О. М. Краса як головна естетична цінність українського національного світогляду в філософії першої половини ХХ ст. *Грані*. 2015. № 6. С. 51–54. URL: <https://grani.org.ua>
5. Слюсар В. М. Осмислення тілесності та предметності як соціально-культурного чинника самореалізації особистості. *Вісник Житомирського державного університету. Серія «Філософські науки»*. 2008. Вип. 43. С. 10-14. URL: http://eprints.zu.edu.ua/2932/1/2_43.pdf (дата звернення 17.02.2023).
6. Хамітов Н. В., Крилова С. А. Людина і культура. Словник. Філософська антропологія. Філософія культури. Культурологія. Київ : КНТ, 2022. 295 с.
7. Хамітов Н. В., Крилова С. А. Філософський словник. Людина і світ. 2-е видання, виправлене і доповнене. Київ : КНТ, 2018. 394 с.
8. Buber M. I and Thou. Eastford : Martino Publishing, 2010. 32 p.
9. Cabane Olivia Fox. The Charisma Myth: How Anyone Can Master the Art and Science of Personal Magnetism. London : Portfolio, 2013. 272 p.

10. Nikolaus B. Enkelmann. *Charisma Landsberg: Moderne Industrie*, 2003. 226 p.
11. Gibran Khalil. *The prophet*. New York: Knopf, 1947. 107 p.
12. Weber M. *Economy and Society : A New Translation*. London : Harvard University Press. 520 p.
13. Weber M. *Politics as a vocation*. Melbourne : Hassell Street Press, 2021. 50 p.

CHARISMA AND BEAUTY IN A HUMAN BEING: ASPECTS OF INTERACTION

Vselena Krylova (Vselena Svitla)

*Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov,
Faculty of History and Philosophy,
Department of Theology, Religious Studies and Cultural Studies
Pyrohova str., 9, 01601, Kyiv, Ukraine*

This article offers a systematic analysis of charisma and beauty of a man phenomena and aspects of their interaction in the everyday, ultimate and transcendental existential dimensions of human being. It is noted, that on the one hand, these phenomena are united because of they are powerful factors of influence in modern world. On the other hand, they can manifest themselves both separately and in interaction, depending on the dimension of being in which a person is, how much it develops its personality and what its life aspirations are.

The phenomenon of charisma in interaction with the phenomenon of beauty are analyzed in the context of N. Khamitov metaanthropology doctrine, the approach of S. Krylova social metaanthropology and the author's project of metaanthropology of charisma. Based on the idea that the beauty of wholeness and existentially-corporeal charisma arise in everyday human being, the author notes that these phenomena necessarily complement each other and are realized by a person in unity. The wholeness of a person replaces genuine beauty and is the basis of existentially-corporeal charisma. Beauty-purposefulness and existentially-personal charisma are realized in ultimate human being. It is noted, that charisma in this dimension of human being does not depend on external beauty, it is connected with internal beauty. It comes to the conclusion, that the beauty of purposefulness can exist autonomously from existentially-personal charisma, and can become its basis.

It is concluded, that in ultimate human being, in the dimension of which the beauty-integrity and existentially-communicative charisma of a person are realized, the possibility of fruitful interaction of these phenomena arises. Both charisma and beauty in this dimension of human being are deprived of impersonality, manipulateness and are revealed in the process of humanistic activity and creative communication with Others. The reality of beauty and charisma is revealed through their integrity as separate phenomena and integrity as a unity, in which they are interconnected and equally complement each other.

Key words: existentially-corporeal charisma, existentially-personal charisma, existentially-communicative charisma, beauty, wholeness, purposefulness, integrity, the beauty of worldview, the beauty of actions, the beauty of relationships, everyday dimension of human existence, ultimate dimension of human existence, transcendental dimension of human existence, metaanthropology.